

ХІРУРГІЯ

Підручник у двох томах

Том 1

За редакцією професорів:

П. Г. Кондратенка, В. І. Русина

Вінниця
Нова Книга
2018

*Рекомендовано до видання вченою радою Донецького національного медичного університету
як підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів
(протокол № 9 від 25 травня 2017 р.)*

Колектив авторів:

С. О. Бойко, О. О. Болдіжар, П. О. Болдіжар, Ф. В. Горленко, Н. Б. Губергріц, О. І. Дронов, Ю. В. Думанський, С. О. Жаріков, П. Г. Кондратенко, М. В. Конькова, І. І. Кополовець, В. В. Корсак, О. М. Нестеренко, Й. І. Пічкарь, Я. М. Попович, О. В. Розенко, К. Є. Румянцев, В. В. Русин, В. І. Русин, Г. Є. Самойленко, С. С. Сніжко, В. В. Соколов, О. А. Стукало, О. Ю. Усенко, С. С. Філіп, С. М. Чобей, І. М. Шевчук, А. Ф. Елін

Рецензенти:

Лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор **В. А. Сипливий** – завідувач кафедри загальної хірургії № 2 Харківського національного медичного університету.

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор **І. Я. Дзюбановський** – завідувач кафедри хірургії навчально-наукового інституту післядипломної освіти Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського.

Доктор медичних наук, професор **О. Е. Каніковський** – завідувач кафедри хірургії медичного факультету № 2 Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

За редакцією: д-ра мед. наук, професора П. Г. Кондратенка, д-ра мед. наук професора В. І. Русина

Хірургія : в 2-х томах. Т. 1 : підручник / [С. О. Бойко, О. О. Болдіжар, П. О. Болдіжар та ін.] ; за ред.: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 704 с.
ISBN 978-966-382-730-8

У підручнику представлено дані про найпоширеніші хірургічні захворювання. Однак першочергову увагу приділено діагностиці та диференціальній діагностиці гострої хірургічної патології. Особливістю даного підручника є його побудова за синдромним принципом, що значно більшою мірою відповідає реальній діяльності практичного лікаря. У книзі викладено показання до застосування сучасних методів лабораторної та інструментальної діагностики, а також сучасні тактичні підходи до лікування різних хірургічних захворювань. Висвітлено питання вибору способу та обсягу хірургічного втручання, а також деякі аспекти техніки виконання найчастіше виконуваних операцій. Особливу увагу приділено принципам інтенсивної терапії у невідкладній хірургії. Кращому сприйняттю тексту сприяють численні ілюстрації, а також різні схеми та алгоритми.

Зміст підручника відповідає Галузевому стандарту вищої освіти підготовки на другому (магістерському) рівні у галузі знань 22 “Охорона здоров’я” за спеціальністю 222 “Медицина”.

Підручник розрахований на студентів 4, 5, 6 курсів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівня акредитації.

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

- С. О. Бойко** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- О. О. Болдіжар** – заслужений лікар України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб, декан медичного факультету Ужгородського національного університету.
- П. О. Болдіжар** – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- Ф. В. Горленко** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- Н. Б. Губергріц** – доктор медичних наук, професор кафедри внутрішньої медицини № 2 Донецького національного медичного університету.
- О. І. Дронов** – заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри загальної хірургії № 1 Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.
- Ю. В. Думанський** – член-корреспондент НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор кафедри онкології і радіології, ректор Донецького національного медичного університету.
- С. О. Жаріков** – кандидат медичних наук, асистент кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії Донецького національного медичного університету.
- П. Г. Кондратенко** – заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії, перший проректор Донецького національного медичного університету.
- М. В. Конькова** – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри онкології і радіології Донецького національного медичного університету.
- І. І. Кополовец** – кандидат медичних наук, старший науковий співробітник кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- В. В. Корсак** – заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- О. М. Нестеренко** – доктор медичних наук, професор кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Донецького національного медичного університету.
- Й. І. Пічкач** – кандидат медичних наук, доцент кафедри шпитальної терапії Ужгородського національного університету.
- Я. М. Попович** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- О. В. Розенко** – кандидат медичних наук, асистент кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії Донецького національного медичного університету.
- К. Є. Румянцев** – доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- В. В. Русин** – доктор медичних наук, доцент кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- В. І. Русин** – заслужений лікар України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- Г. Є. Самойленко** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії Донецького національного медичного університету.

- С.С. Сніжко** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії № 2 та кардіохірургії Івано-Франківського національного медичного університету.
- В. В. Соболев** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії і ендоскопії Донецького національного медичного університету.
- О. А. Стукало** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії Донецького національного медичного університету.
- О. Ю. Усенко** – член-кореспондент НАМН України, заслужений лікар України, лауреат Державної премії України, доктор медичних наук, професор, директор Національного інституту хірургії і трансплантології ім. А. А. Шалімова НАМН України.
- С. С. Філіп** – доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- С. М. Чобей** – заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор кафедри хірургічних хвороб Ужгородського національного університету.
- І. М. Шевчук** – заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії № 2 і кардіохірургії Івано-Франківського національного медичного університету.
- А. Ф. Елін** – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії, ендоскопії і реконструктивно-відновної хірургії Донецького національного медичного університету.

ЗМІСТ

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ	3	Розділ 5. Біль в животі. Грижі живота	124
ПЕРЕДМОВА	8	Класифікація гриж	124
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	10	Причини виникнення гриж	125
Розділ 1. Обстеження хворого з хірургічною патологією органів черевної порожнини.	16	Клініка і діагностика гриж	126
Скарги.	16	Лікування гриж	127
Фізикальне обстеження	19	Види хірургічних втручань при грижах живота	128
Лабораторне обстеження	22	Операції при стегових грижах.	137
Інструментальні методи дослідження	23	Операції при пупкових і вентральних грижах	140
Розділ 2. Синдром інтраабдомінальної гіпертензії.	26	Защемлена грижа	146
Розділ 3. Біль у животі (поширений). Перитоніт	38	Діагностика защемленої грижі	147
Діагностика перитоніту.	38	Хірургічна тактика при защемленій грижі	153
Етіологія перитоніту.	47	Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	156
Патогенез перитоніту	48	Розділ 6. Біль у верхніх відділах живота. Перфоративна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки	158
Найчастіші джерела перитоніту	51	Діагностика перфоративної виразки	158
Класифікація перитоніту	52	Класифікація перфоративної виразки	162
Прогнозування летального результату за тяжкістю перебігу перитоніту	53	Хірургічна тактика при перфоративній виразці.	163
Хірургічна тактика при перитоніті	55	Види хірургічних втручань при перфоративній виразці	164
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	60	Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	169
Діагностика гострої непрохідності кишечника	61	Розділ 7. Біль у верхніх відділах живота. Гострий холецистит, жовчнокам'яна хвороба	170
Розділ 4. Біль в животі, здуття живота. Гостра непрохідність кишечника	61	Гострий холецистит	170
Особливості клінічного перебігу окремих видів гострої непрохідності кишечника	65	Діагностика гострого холециститу	170
Основи патогенезу гострої непрохідності кишечника	73	Етіологія і патогенез гострого холециститу	180
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	102	Класифікація гострого холециститу	181
Стеноз вихідного відділу шлунка	103	Консервативна терапія гострого холециститу.	181
Хронічна дуоденальна непрохідність	105	Хірургічна тактика при гострому холециститі	182
Ішемічна хвороба органів травлення.	109	Хірургічні втручання, виконувані при гострому холециститі	185
Хронічна ішемічна хвороба органів травлення.	110	Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	195
Гострі порушення мезентеріального кровообігу (інфаркт кишечника)	112	Жовчнокам'яна хвороба	200
Аневризма черевного відділу аорти.	115	Зовнішні і внутрішні жовчні нориці.	201
Розшаровуюча аневризма аорти (диссекція)	117	Постхолецистектомічний синдром.	206

Розділ 8. Біль у верхніх відділах живота.

Гострий та хронічний панкреатит.	209
Гострий панкреатит	209
Діагностика гострого панкреатиту	209
Етіологія гострого панкреатиту.	225
Патогенез гострого панкреатиту	227
Фази перебігу гострого некротичного панкреатиту	230
Класифікація гострого панкреатиту	232
Прогнозування тяжкості перебігу гострого панкреатиту	233
Хірургічна тактика при гострому панкреатиті	235
Консервативне лікування нетяжкого гострого (набрякового) панкреатиту.	238
Інтенсивна терапія тяжкого і вкрай тяжкого гострого некротичного панкреатиту.	238
Хронічний панкреатит.	242
Операції, що виконуються при гострому панкреатиті	254
Операції, що виконуються при хронічному панкреатиті	259

Розділ 9. Біль у верхніх відділах живота.

Захворювання шлунка і дванадцятипалої кишки	264
Сторонні тіла шлунка і дванадцятипалої кишки.	264
Безоари шлунка	268
Гострий опік шлунка.	271
Пенетрація виразки	278
Хвороби оперованого шлунка	279

Розділ 10. Біль у верхніх відділах живота.

Захворювання печінки і селезінки.	295
Захворювання печінки	295
Паразитарні захворювання печінки	301
Захворювання селезінки	309

Розділ 11. Біль в животі, асцит.

Синдром портальної гіпертензії	321
Діагностика синдрому портальної гіпертензії	322

Розділ 12. Біль в нижніх відділах живота.

Гострий апендицит. Хронічний апендицит	344
Діагностика гострого апендициту	344
Етіологія і патогенез гострого апендициту	355
Класифікація гострого апендициту	355
Ускладнення гострого апендициту	356
Хірургічна тактика при гострому апендициті	357

Хірургічні втручання, що виконуються при гострому апендициті.	361
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	363
Хронічний апендицит	364

Розділ 13. Біль в нижніх відділах живота.

Захворювання тонкої і товстої кишок	366
Запальні захворювання кишечника	367
Виразковий коліт.	369
Хвороба крона (гранулематозний коліт).	374
Лікування запальних захворювань кишечника	377
Дивертикулярна хвороба	383
Дивертикули і дивертикулярна хвороба тонкої кишки.	383
Дивертикули і дивертикулярна хвороба товстої кишки	385
Хвороба гіршпрунга дорослих	389
Ідіопатичний мегаколон	392
Кишкові нориці.	393
Синдром укороченої кишки.	397

Розділ 14.

Травма живота	405
Класифікація травм живота.	406
Закрита травма живота.	407
Відкрита (проникаючі) поранення живота	411
Хірургічна тактика при травмах живота	413
Пошкодження діафрагми.	416
Пошкодження шлунка.	417
Пошкодження дванадцятипалої кишки.	419
Пошкодження порожньої і клубової кишок	421
Пошкодження ободової кишки.	424
Пошкодження прямої кишки	427
Пошкодження печінки	428
Пошкодження позапечінкових жовчних шляхів.	432
Пошкодження селезінки	434
Пошкодження підшлункової залози	436
Пошкодження нирок	440
Пошкодження сечоводів	443
Пошкодження сечового міхура.	445
Заочеревинні гематоми, пошкодження великих судин	448
Пошкодження матки, маткових труб і яєчників	448
Особливості бойової травми живота	449
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді.	456
Хірургічні втручання, виконувані при травмі живота.	456

Розділ 15. Гостра кровотеча в просвіт органів травного каналу.	474
Визначення понять причини і джерела ГКПТК	474
Діагностика гкптік.	475
Патогенез гострої кровотечі у просвіт органів травного каналу	486
Класифікація гкптік	489
Тактика лікування гкптік	490
Окремі питання комплексного лікування ГКПТК	490
Тактика лікування окремих видів ГКПТК	492
Хронічні виразки шлунка та дванадцятипалої кишки	492
Перфорація кровоточивих виразок	496
Рецидивні (пептичні) виразки анастомозу	498
Гострі виразки й ерозії травного каналу	501
Синдром портальної гіпертензії	505
Синдром маллорі – вейсса	508
Гострокровоточиві пухлини травного каналу	510
Рідкісні причини ГКПТК	513
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді	515
Хірургічні втручання, що виконуються при ГКПТК	516

Розділ 16.

Обтураційна жовтяниця	521
Класифікація обтураційної жовтяниці	527
Клініка і діагностика окремих причин обтураційної жовтяниці	528
Лабораторна діагностика	535
Інструментальна діагностика	535
Визначення ступеня тяжкості обтураційної жовтяниці	546
Хірургічна тактика при обтураційній жовтяниці	547
Медикаментозна терапія при обтураційній жовтяниці	552
Основні принципи лікування в післяопераційному періоді	554
Операції на жовчних шляхах	555
Сприятливий перебіг післяопераційного періоду	569

Розділ 17. Ускладнення після операцій на органах черевної порожнини: діагностика, лікування, профілактика	569
Післяопераційні ускладнення	571
Ускладнення з боку черевної порожнини та органів травлення	578

Розділ 18. Біль у промежині. Захворювання прямої кишки і періанальної ділянки	592
Диференційна діагностика болю у крижово-куприковій ділянці, промежині і прямій кишці	592
Обстеження проктологічного хворого	599
Анатомія прямої кишки і тазового дна	608
Клінічний перебіг і основні принципи лікування проктологічних захворювань	609
Хронічний парапроктит (нориця прямої кишки)	622
Гострий парапроктит	637
Хронічна анальна тріщина	643
Епітеліальний куприковий хід	655
Ушкодження і сторонні тіла прямої кишки	657
Сторонні тіла прямої кишки	658
Випадіння прямої кишки	659
Приамокишково-півхові норичі	663

Навчальне видання

Бойко Сергій Олександрович
Болдіжар Олександр Олександрович
Болдіжар Патріція Олександрівна та ін.

Хірургія

Том 1
Підручник

За редакцією: П. Г. Кондратенка, В. І. Русина

Редактори: *О. В. Марчук, І. В. Шпента*
Технічні редактори: *Ж. С. Швець, К. О. Маркиш*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Ілюстратор: *В. О. Кокряцька*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 26.11.18. Формат 84×108/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 73,92. Зам. № 1011.

ПП “Нова Книга”
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432) 56-01-87. Факс 56-01-88
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.novaknyha.com.ua